

DAGENS FRÅGOR

Stockholm mars 1950.

Trotskism och rysk terrorism. I Dagens frågor Svensk Tidskrifts häfte 1 skildrades under rubriken »Stalins efterträdare» striden mellan medtävlarna i politbyrån med dess vanliga blandning av personliga attacker och skolastiska diskussioner. Personligen betydde den Stalins seger och de andras nederlag, som för Trotski slutade med landsflykt och slutligen hans mördande den 20 augusti 1940. Principiellt medförde den, som visades i den nyssnämnda artikeln, att dogmen om »socialismen i ett land» och därmed centraliseringen av makten, industrialiseringen och planhushållningen i hastig takt vann i motsats till trotskismen med dess på samarbete mellan olika kommunistpartier och nationaliteter samt på Lenins förhoppningar grundade »världsrevolution». Den senaste utvecklingen av denna kamp skildras i en artikel »Tito och Trotski» (marshäftet av The nineteenth Century) av Ruth Fischer. Som generalsekreterare i tyska kommunistpartiet och ledamot av Kominterns presidium, utdriven ur partiet för opposition mot Moskvas kontroll 1926 och dömd under utrensningarna i Moskva 1936, bor hon f. n. i USA och har publicerat åtskilligt av intresse rörande Stalin och förhållandet till de »nationella» kommunistpartierna, särskilt det tyska.

Under tre år 1925—28 stred »blocket», d. v. s. Zinoviev, Kamenev och Trotski, och sedermera Bukharin mot förvandlingen av det ryska kommunistpartiet till en totalitär terroristregim under Stalin, utsträckt till Komintern, den kommunistiska Internationalen. Även efter Trotskis, Zinovievs och Bukharins till synes avgörande nederlag förekom opposition i Ryssland mot Stalins »monolitiska parti», som med dess bas enbart i det egna landet måste hålla sig vid makten genom ständig terror. Denna spred sig till sådana av Kominterns olika partier, där konspirationen mot politbyrån kunde fortsätta. Som Trotski och Bukharin en gång gjort, sökte varje ny opposition inom den ryska hierarkien stöd hos Kominternpartierna. Följden härav åter blev den ryska kommunistledningens terror i länder, där Kominterns partier på ett eller annat sätt hade inflytande. Dagens trotskism har sålunda blivit ett resultat av politbyråns expansiva utrikespolitik. Expansionen av Sovjet-rysslands dominerande välde har uppenbarat för världen, att terrorismen och dess metoder för att upprätthålla Kremls kontroll inom de nya kommuniststaterna äro desamma, med vilka den ryska hierarkien uppehåller sitt välde hemma i eget land. Efter skilsmässan med Tito i juni 1948 kunde alla få veta, hur Jugoslavien genomsyrades av det ryska väldet och hur Moskva skickade en ständig ström av G.P.U.-agenter till varje liten byavdelning av Jugoslavpartiet för att kontrollera sina egna kontrollanter, spioner för att spionera på sina »broderpartier» och andra spioner för att spionera på de förstnämnda. Parti, stat, armé, institutioner, skolor, den hemliga polisen

icke att förglömma, alla voro underkastade en ständig infiltration och press från den sovjetryska partiledningen. Militärt, ekonomiskt och personligt beroende av Moskva dominerade; den ryska expansionens behov och möjligheter blevo avgörande, vare sig det gällde Ungern, Bulgarien, Polen, Tjeckoslovakien eller Jugoslavien. Så har den gamla striden mellan Stalin och trotskismen utvecklats till en liknande mellan stalinistsamhällets terror-system med dess slavarbete samt satellitstaternas försök att hävda sina egna ekonomiska, sociala och nationella behov. De ryska satellitstaternas strid mot den sovjetryska centraliserade likriktning, som i olika avseenden hotar dem från terrorn i Kreml är dagens trotskism. »Oppositionens» litteratur på tjugutalet blir slående när dess förslag och varningar få sitt återljud i Jugoslaviens moderna framställning av den nya Djingis Khan i Kreml — för att använda Bukharins gamla benämning på Stalins asiatiska despotregim.

Även sedan Komintern i Warszawa 1947 övergick till den formellt oskadliga Kominform har Stalins politbyrå fortsatt den storryska chauvinismen i strid till och med inom de kommunistiska leden mot hoppet från ryska revolutionens dagar om internationell samverkan och snar världsrevolution.

Den kommunistiska internationalen blev sålunda ej likviderad 1947 och ej heller dess program. Kominterns verksamhet existerar alltjämt och dess sovjetryska ledning. Kommunistpartierna i olika länder, hemliga eller offentliga, underkasta sig med full lydnadsplikt den sovjetryska ledningen. I mars 1949 avlade deras ledare sina beryktade trohetseder till sovjetstaten. På så sätt fortsätter striden mellan trotskism och rysk terrorism ännu i våra dagar och får ett djupt aktuellt intresse, när det gäller de olika kommunistpartiernas faktiska underdånighet i såväl det »kalla» som det verkliga kriget mellan Moskva och de länder vilka ge dem en ofta frikostig hemvist. Den nya regimen visar expansionen och den kraftiga omdaning av ett efterblivet Ryssland på samma sätt som bl. a. regimen under Ivan den förskräcklige och tsar Peter.

Traditionen från Rysslands historia, när det gäller maktpolitiska och militära huvudkrav, gör sig mer gällande än den gemensamma »socialismen» också under den senaste tidens omvälvningar och skymtar i den egendomliga fejden mellan dagarnas trotskism och Kremels ryska terror samt dess expansiva maktsträvanden.

Borgerlig minoritetsregering i Finland. För första gången på tretton år skall en rent borgerlig regering leda Finlands öden. Därtill en minoritetsregering trots borgerlig majoritet i riksdagen. Det var ju inte ett sådant kabinett man hade hoppats och väntat på. En koalitionsregering på bred bas var nog det allmänna önskemålet: framför allt betonade man önskvärldheten av en folkdemokratisk medverkan, främst med hänsyn till de av hemmakommunisterna inspirerade fräna tongångarna i rysk press och radio, till de ryska demarcherna i krigsförbrytarfrågan och angreppen mot Paasikivilinjen i finländsk politik.

Efter två veckors kurragömmalek mellan partierna — strängt taget kan man tala om fyra veckor, d. v. s. från och med presidentvalet den 15 februari — gav socialdemokraterna ett avböjande svar på regeringsbildarens, jur. dr Urho Kekkonens, inbjudan till samverkan. Men det är uppenbart att socialdemokraterna inte väntade sig att dr Kekkonen skulle handla lika raskt som Fagerholm tjugo månader tidigare, utan tänkte sig att underhandlingarna skulle fortsätta. Det har senare framgått att socialdemokratin eo ipso icke var emot folkdemokratisk medverkan i regeringen — den springande punkten i detta skede av förhandlingarna — utan närmast ryggade tillbaka inför kombinationen Kekkonen + folkdemokrater. Ett antingen—eller hade man däremot kunnat acceptera.

Det blev alltså en borgerlig regering med ett dominerande inslag av agrarer (10). Kompletteringen levererades av det liberala framstegspartiet (2) och Svenska folkpartiet (3), det största antalet svenska ministrar som tills dato medverkat i något kabinett under självständighetstiden. Att en regering av denna typ kom till stånd, måste betecknas som en seger för borgerligheten i Finland. Under det socialdemokratiska minoritetsstyret klandrades de borgerliga partierna ofta för flathet, för sin obenägenhet att begagna sig av de många tillfällen som erbjöds dem att själva ta regeringsansvaret. Det var ett utslag av borgerlig flathet att t. o. m. det fria näringslivets män gav socialdemokratin sitt stöd med hänvisning till dennas möjligheter att freda arbetsmarknaden. Det var en dyrt köpt arbetsfred, skrev bl. a. Kekkonens nyutnämnde biträdande finansminister Nils Meinander i Nya Argus senaste sommar. Det ledde till att de borgerliga i gengäld fick kompromissa på väsentliga punkter. Kekkonens experiment med en borgerlig centerregering är därför intressant, men också ägnat att stärka de borgerliga partiernas självförtroende. Kan den klara upp den ekonomiska situationen, som i sanning är brydsam just nu, har de borgerliga partierna en avgjord trumf på hand vid 1951 års riksdagsval.

På det inrikespolitiska planet stå de ekonomiska frågorna i förgrunden. Det visar sig redan i regeringens sammansättning. Den ekonomiska expertisen är sannerligen väl representerad. Statsministern själv är direktör i Finlands Bank, utrikesminister Gartz är sedan 1931 biträdande direktör i Ahlström-koncernen och har tidigare ofta deltagit i handelsförhandlingar mellan Sovjetunionen och Finland. Biträdande finansministern Nils Meinander väntas i en nära framtid disputeras i nationalekonomi. Han är bl. a. knuten till Finlands Banks institut för ekonomisk forskning. Handels- och industriministern Sakari Tuomioja är chef för Finlands Bank och har tidigare fungerat som biträdande finansminister. Nya socialministern Ralf Törngren var finansminister 1945—48 och är i sin dagliga gärning chef för statskontoret.

Denna ekonomiska sakkunskap kommer redan i den allra närmaste framtiden att ställas på hårt prov. Regeringsprogrammet utlovar bl. a. en finansplan på lång sikt, men förrän denna hunnit utarbetas och framför allt förrän dess verkningar blir kännbara, anmäler sig

flera brännbara frågor. Den första är hyresproblemet. Enligt en lag från senaste höst skall hyrorna under årets lopp höjas så att de motsvarar fastigheternas och lokalernas ränte- och underhållskostnader. Detta innebär en genomsnittlig hyresförhöjning med 67 procent. Hyrorna som hittills med konstlade medel hållits nere, har motsvarat ca 5 procent av genomsnittsinkomsten. Den beslutade förhöjningen kommer givetvis att medverka till att index stiger: de stigande tendenserna hos index, som varit märkbara under den sista tiden, beror till stor del på devalveringen och den därpåföljande justeringen av clearingkurserna, vars verkningar nu först börjat göra sig gällande. Inflationshotet ökas, exportpriserna ha sjunkit med 20—25 procent, i vissa fall med 50—60 procent, medan importpriserna stigit med 10—20 procent. Lönerörelserna komma igång, redan under den fagerholmska regeringens sista tid fattades beslut om en löneförhöjning med 7,5 procent på arbetarnas tidslöner. Statstjänstemännens löner skola höjas. Avgörande för den kekkonenska regeringens existens blir dess förmåga att bemästra dessa problem.

De tre regeringspartierna ha 75 mandat av 200 i riksdagen. I oppositionen stå som bekant samlingspartiet, högern, och arbetarpartierna. På goda grunder kan man anta att högern inte hyser någon större lust att störta regeringen och få den ersatt av ett vänsterkabinett. Högers mandat jämte regeringspartiernas ger Kekkonen riksdagsmajoritet. Socialdemokraterna skulle säkert föredra att stanna i opposition till nästa riksdagsval och det blir säkert en frän opposition just med tanke på valen. Men socialdemokraterna behärska LO. I samband med lönebeslutet i januari frångick man de indexbundna lönerna. Arbetsmarknadsorganisationerna skola nu under den närmaste framtiden träffa sina löneavtal, och här kan mycket lätt en allvarlig kris segla upp. Socialdemokratien har en nyckelposition i LO, mycket beror av dess eventuella vilja att framhärda i oppositionsställning, och följaktligen av dess vilja att hjälpa regeringen att freda arbetsmarknaden.

Först när dessa svårigheter, som alla anmäla sig under vårens lopp, övervunnits, kan man säga att dr Kekkonen sitter säkert i sadeln. Först då kan han börja tänka på att förverkliga sina övriga intentioner på det ekonomiska planet. Agrarerna efterlysa bl. a. lagstadgade garantier för en skälig utkomst åt jordbrukarbefolkningen genom prisstöd efter mönster av det system, som tillämpats i Sverige. Ett betydande arbete måste vidare nedläggas för att göra alla de nya jordbrukslägenheter, som skapats genom kolonisationen. Huru landets finanser skall stå den rycken, är en fråga som osökt inställer sig.

Kekkonens andra dominerande problem ligger på det utrikespolitiska planet: förhållandet till Moskva. Både presidentvalet och regeringsbildningen ackompanjerades av ryskt missnöje i press och radio. Man kan säga att kampanjen för presidentvalet inleddes med den ryska demarchen i krigsförbrytarfrågan. Den andra demarchen kom samma dag president Paasikivi installerades i sitt ämbete och regeringsbildningen blev aktuell. Två påminnelser om Finlands dödlighet, om man så vill. För den händelse syftet med de ryska hän-

Dagens frågor

vändelserna var att få folkdemokraterna med i regeringen, nåddes detta icke. Frågan är om Moskva kommer att låta sig nöja med den kekkonenska lösningen. I skrivande stund ha inga kommentarer gjorts; i Finland ha naturligtvis de folkdemokratiska organen uttryckt sitt missnöje om ock i rätt svävande ordalag. Utifrån sett borde Kekkonens ministär ha större chanser att vinna Moskvas förtroende än Fagerholms socialdemokratiska. Signifikativt är, att sex av de nya ministrarna äro medlemmar av Samfundet Finland-Sovjetunionens styrelse. Man får därför hoppas att regeringen lyckas i sitt uppsåt att korrigera de missuppfattningar och missförstånd, som rått. Och föra handelsförhandlingarna i Moskva till ett lyckligt slut. Den kommunistiska agitationen har ju tidigare envist hävdad, att det var det ryska missnöjet med regeringen Fagerholm, som var orsaken till att förhandlingarna strandade — trots att Finlands (folkdemokratiska) minister i Schweiz, Sveto, redan för en månad sedan dirigerades till Moskva. Kan handelsfördraget föras lyckligt i hamn, kan väl detta tagas som ett kriterium på att Sovjetunionen accepterar dr Kekkonens regering och inte ens indirekt protesterar mot att folkdemokraterna lämnats utanför. Varom icke, kommer det uteblivna handelsfördraget ytterligare att öka trycket på Finlands ekonomi samtidigt som det blir ett verkningsfullt propagandamedel i den yttersta vänsterns hand.

Vapen- Det har nu gått mer än nio månader sedan den minnesvärda **hjälp**. dag, då president Truman tillkännagav nyheten om den första ryska atomexplosionen och samtidigt den amerikanska kongressen voterade en miljard dollar som första insats i Atlantpaktens vapenhjälpsprogram. De båda händelserna hade som bekant ett nog så intressant inbördes sammanhang. Efter åtskillig utredning och meningsbrytning ha i dagarna de första materielsändningarna nått sina adressater.

Atlantpaktens största betydelse ligger självfallet i dess rent politiska bestämmelser, i USA:s löfte om hjälp till de europeiska paktmedlemmarna vid ett ryskt anfall. För att denna hjälp skall få något så när godtaglig möjlighet att i tid komma till effektiv verkan måste emellertid det militärt ytterligt svaga Västeuropa upprustas. Den ursprungliga planläggningen för vapenhjälp tog också sikte på att åstadkomma 15 modernt utrustade divisioner och en relativt betydande luftstyrka. Samtidigt angavs, att minst 45 divisioner erfordrades för att ett försvar i anslutning till Rhenlinjen skulle ha några utsikter att lyckas. Man förstår väl tveksamheten, om man erinrar sig att Sovjetunionen i dag anses disponera minst 200 krigsrustade divisioner. Även detta blygsamma program kräver emellertid avsevärd tid och förutsätter fortsatt vapenhjälp från USA under en följd av år. Att Väst har råkat i ett så besvärligt och riskfyllt underläge gentemot Öst beror på den brådstörtade återgången till fredsfot i USA och England, medan utvecklingen i Sovjetunionen har gått i rakt motsatt riktning.

Av de utom USA 11 medlemmarna i Atlantpakten ha England, Frankrike, Italien, Belgien, Holland, Luxemburg, Danmark och Norge

anhållit att få del av årets vapenhjälp, medan Canada, Portugal och Island t. v. avstått. Den första hjälpen till Frankrike, ett 50-tal flygplan, överfördes på det franska hangarfartyget Dixmude, också det f. ö. byggt i USA. Som bekant ha såväl de politiska förhandlingarna som de rent praktiska anordningarna med lossning och transport av materielen på flera håll vållat stor oro, demonstrationer och strejker, allt på anstiftan av Sovjetsympatisörer. Ett säreget inslag här i vårt hörn av världen var det säkerligen välmenta anslag, som mötte statsminister Gerhardsen när han i den svenska regeringschefens sällskap steg av tåget i Kiruna.

Av största intresse för oss är den aktuella vapenhjälpen till Norge. Den ser ut att snarast bli större än man tidigare räknat med. Enligt den av stortinget nyligen godkända överenskommelsen får Norge omkring 35,000 ton krigsmateriel till ett uppskattat aktuellt värde av 300—500 miljoner norska kronor. För transporten av hälften av denna materiel svarar USA, medan Norge för återstående transporter, lossning och förrådsuppläggning får vidkännas kostnader på inemot 30 milj. kronor. Man erinrar sig, att det nya norska försvarsförslaget förutsåg en engångsanskaffning av materiel, fördelad på sex år, för 700 milj. kronor. Vapenhjälpen skulle alltså högst väsentligt underlätta en positiv lösning av den delen av det norska försvarsproblemet.

Detaljuppgifterna bestyrka det intryck av det norska försvarets framtida utformning som försvarskommitténs betänkande gav. Huvuddelen av den nya materielen går till lantförsvaret och flyget får jämförelsevis mycket obetydliga förstärkningar. Arméns beväpning blir nu likriktad med USA:s och Englands. Handeldvapen av 7,9 mm kaliber byts mot amerikanska 7,62 mm. Vidare får man stridsvagnar, pansarbilar, terrängbilar, pansarvärn, ammunition och minor. Artilleri har man redan god tillgång till genom övertagna moderna tyska pjäser.

Marinen, som tidigare börjat förnyas med engelsk materiel, får två eskortjagare att senare utbyta mot engelska och vidare en del smärre fartyg samt materiel för ubåtsjakt, mineringar och hamnavspärrning. Kustartilleriet får nya 40 mm luftvärnspjäser och handelsflottan kanoner för beväring under krigstid.

Även luftförsvaret har tidigare anskaffat engelsk materiel, bl. a. flygplan av typerna Vampire och Mosquito. Man avser tydligen att fortsätta anskaffning från samma håll, varför flyghjälpen nu begränsas till en division transportflygplan av typ Dakota. Däremot får man värdefull hjälp för luftbevakning och stridsledning i form av radar-, radio- och trådmateriel.

Slutligen får den svaga norska rustningsindustrien såväl maskinell utrustning som vissa råvaror. Den norska industrien måste utbyggas för att motsvara den nya försvarsorganisationens krav; även därefter kommer dock Norge att för huvuddelen av sina behov vara hänvisat till import.

En jämförelsevis begränsad amerikansk militärkommission är redan installerad i Norge för att biträda med montering, såsom instruktörer o. s. v. I propositionen har emellertid försvarsminister Hauge påpekat,

Dagens frågor

att det alltjämt inte är tal om att öppna baser för främmande stridskrafter på norskt område, så länge Norge icke är hotat eller anfallet.

Genom denna hjälp underlättas den norska återupprustningen i väsentlig grad. Man vinner såväl tid som pengar. Anknytningen till de stora västmakterna i fråga om modeller och standardmateriel kan i en kritisk situation möjliggöra en snabb ytterligare förstärkning. Det är vidare tydligt, att direkt samverkan i krig med stridskrafter från de andra Atlantunionstaterna nu blir i hög grad underlättad.

Samtidigt som vi i Sverige ha grundad anledning att glädjas över de norska förstärkningarna, kan man inte underlåta att konstatera att en direkt militär samverkan mellan Sverige och Norge i händelse av krig nu blir ytterligare försvårad. Läget skulle ha blivit ett annat, om de tre nordiska länderna inom ramen för ett försvarsförbund ha standardiserat materiel och stridsmetoder.
